

Slopad beskattning av arv till make och sambo (prop. 2003/04:15)

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om slopad beskattning av arv till make och sambo fr.o.m. den 1 januari 2004 och avstyrker ett motionsförslag om att de nya reglerna skall tillämpas retroaktivt fr.o.m. den 1 juli 2003 och ett motionsförslag om att arvs- och gåvoskatten i skatteklass 1 skall slopas.

I en reservation (m, fp, kd, c) föreslås att de nya reglerna skall tillämpas fr.o.m. den 1 juli 2003. V och mp motiverar sitt ställningstagande i ett gemensamt särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Bakgrund.....	4
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Slopad beskattning av arv till make och sambo m.m.....	5
Reservation.....	7
Slopad beskattning av arv till make och sambo m.m. (m, fp, kd, c)	7
Särskilt yttrande.....	9
Slopad beskattning av arv till make och sambo m.m. (v, mp)	9
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	10
Propositionen.....	10
Följdmotioner.....	10
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	11
<i>Bilaga 3</i>	
Reservanternas lagförslag.....	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Slopad beskattning av arv till make och sambo m.m.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt. Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:15 och avslår motionerna 2003/04:Sk6 och 2003/04:Sk7.

Reservation (m, fp, kd, c)

Stockholm den 2 december 2003

På skatteutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Arne Kjörnsberg (s), Anna Grönlund (fp), Lennart Hedquist (m), Per Erik Granström (s), Per Landgren (kd), Marie Engström (v), Per-Olof Svensson (s), Ulf Sjösten (m), Lennart Axelsson (s), Gunnar Andrén (fp), Inger Nordlander (s), Stefan Hagfeldt (m), Catharina Bråkenhielm (s), Barbro Feltzing (mp), Fredrik Olovsson (s), Anders Larsson (c) och Britta Rådström (s).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Egendomsskattekommittén (Fi 2002:06) har haft i uppdrag att med förtur undersöka möjligheterna att stärka efterlevande makes ställning genom att föreslå ändringar i beskattningen av arv mellan makar och har i delbetänkandet Egendomsskatter – Dämpningsregel för fastighetsskatten och sänkt arvsskatt (SOU 2003:3) bl.a. föreslagit att beskattning av arv till efterlevande make och sambo slopas. Ändringen föreslogs träda i kraft den 1 juli 2003.

I budgetpropositionen för 2004 gjorde regeringen bedömningen att beskattningen av arv till efterlevande make och sambo bör slopas och aviserade att ett sådant förslag kommer att läggas fram under hösten. Regeringen anförde att inriktningen var att de nya reglerna skulle gälla vid dödsfall som inträffar efter utgången av år 2003. Förslaget beräknades medföra en minskning av statens inkomster med 200 miljoner kronor under år 2004. Den varaktiga effekten beräknades till 300 miljoner kronor. Riksdagen har godkänt regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster för 2004 (prop. 2003/04:1, bet. 2003/04:FiU1).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att arvsbeskattningen av make och sambo slopas. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2004 och tillämpas i de fall skattskyldighet inträder efter den 31 december 2003.

Utskottets överväganden

Slopad beskattning av arv till make och sambo m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om slopad skatt på arv till make och sambo fr.o.m. den 1 januari 2004. Motionsförslagen om en retroaktiv tillämpning av den slopade skattskyldigheten och om slopad arvs- och gåvoskatt i skatteklass 1 avslås.

Jämför reservation (m, fp, kd, c) och särskilt yttrande (v, mp).

Propositionen

Regeringen föreslår att beskattningen av arv till efterlevande make och sambo slopas. De nya reglerna skall tillämpas i de fall då skattskyldigheten inträder efter den 31 december 2003.

Regeringen anför att de senaste årens kraftigt stigande marknadsvärden och därmed höjda taxeringsvärden på småhus i framför allt storstadsregionerna har lett till att uttaget av arvsskatt ökat markant och att efterlevande makar och sambor med förhållandevis låga inkomster som bor i dessa områden drabbats hårt. Det kan antas att många av dem har känt sig tvingade att sälja huset för att kunna betala arvsskatten. Regeringen anser att det finns fog för uppfattningen att efterlevande makes arv inte kan anses leda till en ökad skatteförmåga och gör bedömningen att det är angeläget att nu stärka efterlevande makes och sambos ställning.

När det gäller ikraftträdandet anför regeringen att en retroaktiv tillämpning i och för sig skulle tillgodose ett av syftena med förslaget, nämligen att mildra effekterna av de kraftigt höjda taxeringsvärdena. Regeringen anser emellertid att retroaktiv lagstiftning endast bör komma i fråga när särskilda skäl talar för det. Regeringen anser inte att det föreligger sådana skäl.

Motionerna

I motion Sk6 av Ulf Sjösten m.fl. (m, fp, kd, c) anför motionärerna att slopandet av arvsskatten för makar och samboende bör gälla retroaktivt eftersom det annars under andra halvan av år 2003 uppstår omänskliga situationer för par i vilka en partner är döende. De föreslår att skatten tas bort med retroaktiv verkan fr.o.m. den 1 juli 2003 i enlighet med Egendomsskattekommitténs förslag och senast fr.o.m. den 16 september 2003, då regeringen redovisade sitt förslag i regeringsförklaringen.

I motion Sk7 av Staffan Danielsson (c) anføres att arvs- och gåvobeskattningen ställer till problem när ett företag skall lämnas över till nästa generation och att det då inte räcker med att slopa arvsskatten för make och sambo. Motionären föreslår att arvs- och gåvoskatten slopas i hela skatteklass 1, så att företag kan överföras till nästa generation utan arvs- eller gåvoskatt.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör inriktningen vara att arvs- och gåvobeskattningen skall bibehållas. Den översyn som Egendomsskattekommittén nu genomför har detta som sin utgångspunkt och arbetet syftar till att modernisera lagstiftningen så att den blir enklare, överskådligare och mer rättvis. Utskottet ser mot denna bakgrund inte någon anledning att tillstyrka motionsförslaget om slopad arvs- och gåvoskatt i skatteklass 1 och avstyrker därför motion Sk7.

Utskottet delar regeringens bedömning att efterlevande makes arv inte kan anses leda till en ökad skatteförmåga, utan tvärtom många gånger ger upphov till betydande svårigheter av såväl ekonomisk som annan art. Som regeringen anför talar övervägande skäl för att arvsskatten för make och sambo bör slopas helt.

När det gäller frågan om en retroaktiv tillämpning bör framhållas att det är vanligt med arvsavståenden i syfte att reducera skatten och att dessa är bindande. Om skatten hållits nere eller helt undvikits i vissa fall och metoden inte använts i andra fall uppkommer ett blandat utfall där de som genomfört arvsavståenden inte har någon möjlighet att göra dessa ogjorda och kanske inte heller får någon fördel av den retroaktiva skattelättnaden.

En ytterligare synpunkt som kan läggas på förslagen om en retroaktiv tillämpning är att denna fråga nyligen behandlats av riksdagen som en del i beslutet om utgiftsramar och inkomstberäkning för 2004 och att riksdagen därvid i en sammanhållen prövning av budgetens utgifts- och inkomstsida godkänt en inkomstberäkning som grundar sig på regeringens förslag och samtidigt avslagit en rad motionsyrkanden om ett tidigare ikraftträdande.

Mot den angivna bakgrunden anser utskottet att det inte finns tillräckliga skäl att låta de nya reglerna tillämpas från en tidigare tidpunkt än regeringen föreslagit.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen och avstyrker även motion Sk6.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation.

Slopad beskattning av arv till make och sambo m.m. (m, fp, kd, c)

av Anna Grönlund (fp), Lennart Hedquist (m), Per Landgren (kd), Ulf Sjösten (m), Gunnar Andrén (fp), Stefan Hagfeldt (m) och Anders Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt med den ändringen att ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna får den lydelse som anges i Reservanternas lagförslag (bilaga 3). Därmed bifaller riksdagen delvis proposition 2003/04:15 och motionerna 2003/04:Sk6 och 2003/04:Sk7.

Ställningstagande

Arvsskatten mellan makar och sambor är orättfärdig och har påverkat människors trygghet mycket negativt och högst påtagligt. För många har den varit en källa till stor oro. Skatten har tvingat människor till irrationella och oönskade transaktioner där den starkaste anledningen ofta har varit att den efterlevande maken eller maken inte skall tvingas sälja sitt hem för att kunna betala arvsskatten.

Varje dag dör ungefär 300 svenskar. Hur många av de efterlevande som tvingas lämna sitt boende på grund av arvsskatt finns det ingen undersökning om. Men vi kan konstatera att arvsskatten är högst verklig för dem som mister sin livskamrat också under hösten 2003.

Förslaget om slopande av arvsskatten mellan makar och sambor som Egendomsskattekommittén lade fram, och de signaler som kom från regeringen under våren 2003 har bidragit till att de flesta trodde att skatten skulle försvinna den 1 juli 2003. Beskedet föranledde att många kunde känna en viss trygghet inför en annars ekonomiskt oviss framtid.

När det inte kom något förslag från regeringen under våren väckte det en stark förstämning i många hem och när regeringen i regeringsförklaringen och budgetpropositionen avslöjade sina planer att senarelägga det planerade ikraftträdandet till den 1 januari 2004 stod det klart att många som litat på de besked som lämnats återigen skulle befinna sig i en ohållbar ekonomisk situation om maken eller maken dör under hösten 2003.

Vi anser att dödsdatumet får en alldeles orimlig betydelse i dessa fall. Det är uppenbart att en beskattning av så avgörande betydelse inte bör slopas från ett framtida datum. Vid nästan all annan beskattning kan individen själv på-

verka sitt beteende och välja tidpunkt för en viss handling. När det gäller dödsdagen finns det inget sådant val och väntan fram till den 1 januari 2004 blir därmed omänsklig. Med anledning av att Egendomsskattekommittén föreslagit att den nya lagen skulle gälla fr.o.m. den 1 juli 2003 anser vi att slopandet av arvsskatten för makar och samboende bör gälla retroaktivt från detta datum.

Riksdagen har fattat beslut om utgiftsramar för 2004 och har härvid godkänt en inkomstberäkning som bygger på regeringens förslag om slopad arvsskatt för makar och sambor. Våra olika budgetalternativ med förslag om en annan inriktning av bl.a. skattepolitiken har därvid avslagits. Den nya budgetdisciplin som riksdagen strävar efter förutsätter att grunderna för den av riksdagen godkända inkomstberäkningen inte ändras, och vi avstår därför regelmässigt från att föra fram förslag som på ett mer än marginellt sätt kan beräknas påverka inkomstberäkningen för det kommande budgetåret.

Vårt ställningstagande i detta ärende går tillbaka på särskilda humanitära skäl och innebär dessutom endast en mindre justering av regeringens förslag. Den ekonomiska effekten begränsar sig till den marginella engångseffekt som uppkommer när skattebetalningar för dödsfall under andra halvåret 2003 bortfaller. Vi bedömer denna effekt som så liten att grunderna för den av riksdagen beslutade inkomstberäkningen inte ändras mer än marginellt och ser därför inte något budgetmässigt hinder mot att fullfölja våra yrkanden om ett tidigare ikraftträdande.

Vi föreslår att riksdagen slopar arvsskatten för makar och sambor med verkan fr.o.m. den 1 juli 2003.

Särskilt yttrande

Slopad beskattning av arv till make och sambo m.m. (v, mp)

Marie Engström (v) och Barbro Feltzing (mp) anför:

Vi tycker att det är positivt att arvsskatten mellan makar avskaffas. Ena makens bortgång medför svårigheter både på det personliga och det ekonomiska planet för den efterlevande. Vår uppfattning är att arvsskatten inte får vara utformad på ett sådant sätt att det innebär ytterligare bördor, i en redan svår situation. Det är framför allt efterlevande makar/sambor med förhållandevis låga inkomster och som bor i områden med kraftigt höjda taxeringsvärden, som hittills drabbats hårt.

Vi beklagar att reglerna skall tillämpas först i de fall då skattskyldigheten inträder efter den 31 december 2003. I Egendomsskattekommittén, som hade regeringens uppdrag att med förtur behandla frågan, ställde sig Vänsterpartiet och Miljöpartiet bakom majoritetens uppfattning att den 1 juli 2003 var ett lämpligt datum. Vi tycker även att den 16 september 2003 kan vara ett acceptabelt datum för ikraftträdande, i och med att regeringsförklaringen offentliggjordes denna dag. Som en kompromiss och övergångslösning, för att lindra engångsbudgeteffekten, anser vi att lindringen i arvsbeskattningen enbart kunde ha omfattat fastigheter från något av ovanstående datum. Övriga förändringar skulle därefter kunna träda i kraft enligt propositionen.

Som situationen är nu kommer det att finnas människor som svävar i osäkerhet om framtida ekonomiska förhållanden. Den ovissheten ska hanteras i en kanske redan mycket påfrestande situation, som till exempel när en livskamrat är svårt sjuk.

Vi beklagar att frågan inte kunde få en annan lösning, som enligt vår mening skulle kännas mer human. Vi kommer dock, med hänvisning till samarbetet mellan s, v och mp, att rösta för betänkandet.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2003/04:15 Slopad beskattning av arv till make och sambo:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Följdmotioner

2003/04:Sk6 av Ulf Sjösten m.fl. (m, fp, kd, c):

Riksdagen beslutar att beskattning av arv till make och sambo tas bort med verkan från den 1 juli 2003, alternativt senast från den 16 september 2003.

2003/04:Sk7 av Staffan Danielsson (c):

Riksdagen beslutar avskaffa arvs- och gåvoskatten för skatteklass 1 fr.o.m. den 1 januari 2004.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoscatt

Härigenom föreskrivs att 28 § lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoscatt¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 §²

Till klass I hänförs efterlevande make, sambo, barn, avkomling till barn, make och sambo till barn och efterlevande make eller sambo till avlidet barn. Detta gäller även om barnet eller avkomlingen till följd av adoption förlorat sin arvsrätt efter arvlåtaren.

Som skattefritt avdrages från lott som tillkommer *den avlidnes efterlevande make eller sambo* 280 000 kronor, från vad som tillkommer annan i klass I 70 000 kronor och från lott, som beskattas enligt klass II eller klass III, 21 000 kronor. Har barn eller avkomling till avlidet barn vid skattskyldighetens inträde ej fyllt 18 år, avdrages ytterligare 10 000 kronor för varje helt år eller del därav, som då återstod till dess sagda ålder uppnås.

På lott som tillkommer den avlidnes efterlevande make eller sambo tas arvsskatt inte ut. Som skattefritt avdrages från lott som tillkommer annan i klass I 70 000 kronor och från lott, som beskattas enligt klass II eller klass III, 21 000 kronor. Har barn eller avkomling till avlidet barn vid skattskyldighetens inträde ej fyllt 18 år, avdrages ytterligare 10 000 kronor för varje helt år eller del därav, som då återstod till dess sagda ålder uppnås.

Styvbarns- och fosterbarnsförhållande räknas lika med skyldskap. Med fosterbarn avses barn, som före fyllda 16 år stadigvarande vistats i den avlidnes hem och därvid erhållit vård och fostran som eget barn.

Högre avdrag än enligt andra stycket får ej åtnjutas i fråga om vad som erhålles från samme arvlåtare eller testator, även om det erhålles vid skilda tillfällen.

Till klass II hänföres annan arvinge eller testamentstagare än sådan som avses i klass I eller III.

Till klass III hänförs

landstingskommun, kommun eller annan menighet ävensom hushållnings-sällskap med stadgar som fastställts av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer;

stiftelse med huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförbara kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål;

stiftelse med huvudsakligt ändamål att främja landets näringsliv;
registrerad understödsförening;

¹Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:857.

²Senaste lydelse 1991:1836.

sådan sammanslutning, som, utan att hava till syfte att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen fullföljer ovan angivet ändamål;

folketshusförening, bygdegårdsförening eller annan liknande sammanslutning, som har till främsta syfte att anordna eller tillhandahålla allmän samlingslokal,

där fråga är om svensk juridisk person och skattebefrielse ej åtnjutes jämlikt 3 §.

För skattelott, som i 11 § 2 mom. sägs, beräknas skatten efter den klass, gällande för arvinge eller universell testamentstagare i dödsboet eller för mottagaren av det legat varom fråga är, som medför lägst skatt. Från skattelott medges icke avdrag enligt andra stycket.

Vad som återstår, sedan avdrag enligt andra stycket gjorts, utgör skattepliktig lott. Denna skall jämnas till närmast lägre hundratal kronor. Om öretal uppkommer vid beräkning av skatt, skall skatten jämnas nedåt till närmast hela krontal.

Skatten beräknas enligt följande skalor.

Klass I

Skattepliktig lott, kr.	Arvsskatt, kr.
– 300 000	10 % inom skiktet;
300 000 – 600 000	30 000 + 20 % ” ” ;
600 000 –	90 000 + 30 % ” ” .

Klass II

Skattepliktig lott, kr.	Arvsskatt, kr.
– 70 000	10 % inom skiktet;
70 000 – 140 000	7 000 + 20 % ” ” ;
140 000 –	21 000 + 30 % ” ” .

Klass III

Skattepliktig lott, kr.	Arvsskatt, kr.
– 90 000	10 % inom skiktet;
90 000 – 170 000	9 000 + 20 % ” ” ;
170 000 –	25 000 + 30 % ” ” .

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall skattskyldighet har inträtt dessförinnan.

BILAGA 3

Reservanternas lagförslag

Reservanternas förslag om ändring av regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt

Regeringens förslag

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall skattskyldighet har inträtt *dessförinnan*.

Reservanternas förslag

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004 *och tillämpas i de fall skattskyldighet inträtt efter den 30 juni 2003*. Äldre bestämmelser tillämpas i de fall skattskyldighet har inträtt *före den 1 juli 2003*.

2. *Har skattskyldighet enligt de äldre bestämmelserna inträtt mellan den 30 juni 2003 och den 1 januari 2004 och har beslut meddelats om fastställande av skatten skall denna nedsättas till 0 kronor om skattskyldighet inte föreligger enligt de nya bestämmelserna.*